

Datum

28 maart 2022

Onderwerp

VNG en Divosa over Wmo voor CD 31 maart

Geachte dames en heren,

Donderdag 31 maart debatteert u met de staatssecretaris over o.a. zijn ambitie en plannen ten aanzien van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Samen met het Rijk zijn gemeenten – als één overheid - aan zet om deze belangrijke wettelijke opdracht vorm te geven.

Gemeenten zijn en voelen zich verantwoordelijk voor een goede uitvoering van de Wmo. Met lokale en regionale maatschappelijke partners voorzien gemeenten in de ondersteuning en zorg aan inwoners gericht op een zo zelfstandig mogelijk leven. Van vrijwilligerswerk tot beschermd wonen, van daklozenopvang tot cliëntondersteuning en van mantelzorgondersteuning tot huishoudelijke hulp. Gemeenten leveren die zorg graag goed én aan iedereen die ondersteuning nodig heeft. Zij maken zich echter ook grote zorgen over de condities waaronder zij deze decentrale taak moeten uitvoeren. Het is zaak dat het Rijk de randvoorwaarden voor een deugdelijke decentrale uitvoering van de Wmo samen met gemeenten in beeld en op orde brengt.

Tegelijkertijd nemen we als organisaties van gemeenten liever maatschappelijke opgaven als uitgangspunt dan afzonderlijke wetten als de Wmo, jeugdwet of de participatiewet. In de propositie de [Winst van het sociaal domein](#) benoemen we drie belangrijkste maatschappelijke opgaven voor de komende periode: bestaanszekerheid herstellen, kansengelijkheid en gezond leven makkelijker maken. Om echt het verschil te kunnen maken op deze opgaven, is integraal, samenhangend beleid nodig vanuit alle wetten, vanuit dezelfde mensbeelden, die aansluit bij de uitvoering en steunend werkt voor professionals en inwoners. We pleiten daarom om aansluitend op deze hoofdlijnenbrief voor de Wmo de staatssecretaris ook uit te dagen samen met zijn collega's een hoofdlijnenbrief per maatschappelijke opgave te maken.

Nu alleen de Wmo centraal staat, vragen wij u op de volgende twee punten afspraken te maken met de staatssecretaris en lichten dit daarna verder toe:

1. VNG en Divosa steunen het gezamenlijk onderzoek met het Rijk naar de houdbaarheid van de Wmo. We vragen u wel aan te dringen op snelheid en gezamenlijkheid in de keuzes over de houdbaarheid van de Wmo in het toekomstige zorgstelsel en bijbehorende maatregelen. En om aandacht te houden voor een samenhangend stelsel dat steunend wordt ervaren voor inwoners en professionals.
2. Abonnementstarief: verzoek de staatssecretaris om een snelle uitwerking van een eerlijke bijdrageregeling voor huishoudelijke hulp, woonvoorzieningen én hulpmiddelen. En het alsnog regelen van financiële compensatie in de Voorjaarsnota voor het onderbouwde financiële tekort bij gemeenten van 260 mln.

1. Gezamenlijk onderzoek: kunnen we ondersteuning en zorg in de toekomst wel blijven leveren?

Gemeenten zijn sinds de decentralisatie in 2015 geconfronteerd met steeds losse ingrepen op het Wmo-stelsel, waardoor de (maatschappelijke) verwachtingen ten aanzien van de Wmo zijn toegenomen en de sturingsmogelijkheden en beschikbare middelen juist zijn afgenomen. Daarmee staat nu op dit moment de uitvoering van de Wmo al onder enorme druk. De groep gemeenten die beheersmaatregelen (wachtlijsten, inkomenstoetsing) neemt op de werking van het abonnementstarief wordt steeds groter. En de verwachting is – met het uitblijven van compensatie op de aangetoonde aanzuigende werking in het Regeerakkoord – dat nieuwe gemeenteraden zich ook daartoe genoodzaakt zullen zien, zodat zij ondersteuning en zorg voor de kwetsbare inwoners de komende coalitieperiode overeind kunnen houden. Daarnaast zijn er bredere maatschappelijke ontwikkelingen, die direct van invloed zijn op de groei van de vraag naar Wmo-ondersteuning zoals vergrijzing, tekort aan (passende) woningen, extramuralisering en een tekort aan zorgpersoneel. De rekening van ambities als een meer inclusieve samenleving en mensen langer thuis laten wonen, tikt rechtstreeks door in de Wmo. We zien nu al een groeiende vraag naar woningaanpassingen, ondersteunende begeleiding en dagbesteding voor kwetsbare inwoners. En die groei zal exponentieel toenemen. We steunen daarom het advies van de WRR om een maatschappelijk debat over de toegang tot zorg en ondersteuning. Wat kunnen inwoners zelf organiseren en waar kunnen ze zelf in voorzien als het gaat om ouder worden en wat is nodig om het omzien naar elkaar vanzelfsprekender te maken? Hoe maken we het (brede) stelsel steunend voor professionals en inwoners?

De VNG en Divosa pleiten daarom al langer voor een gezamenlijk onderzoek naar de houdbaarheid van de Wmo. We zijn blij dat de staatssecretaris hier gehoor aan geeft en in de uitwerking ook de bewindsvelden van BZK en Financiën betreft. We moeten alleen oppassen dat het geen hete aardappel wordt die we blijven vooruitschuiven. Het is nu tijd voor een analyse waarin de ontwikkeling van de zorgvraag (bij ongewijzigd beleid) in relatie wordt gebracht met de ontwikkeling van de kosten. Rijk en gemeenten kunnen alleen dan gezamenlijk én tijdig keuzes maken over de betekenis en houdbaarheid van de Wmo in het toekomstige zorgstelsel. En zo tijdig én gezamenlijk als één overheid sturen op maatregelen. Bovendien helpt het om de aanpak op specifieke relevante thema's in het Regeerakkoord zoals mantelzorg, eenzaamheid, cliëntondersteuning en valpreventie ook steeds in de bredere, decentrale Wmo opdracht van gemeenten te plaatsen.

2. De sleutel: abonnementstarief

U weet dat het abonnementstarief als het om houdbaarheid van de Wmo gaat, een graat in de keel van gemeenten is. Het is daarom positief dat in het Regeerakkoord wordt onderkend dat het abonnementstarief geen eerlijke werking heeft. Door stijgend gebruik van de huishoudelijke hulp, woonvoorzieningen en hulpmiddelen, staat de beschikbaarheid van voorzieningen in de Wmo onder druk. Het is daarom terecht dat het Kabinet toe wil werken naar een eerlijke eigen bijdrage voor de huishoudelijke hulp met landelijke normen en met oog voor betaalbaarheid voor lage en middeninkomens.

De gedeeltelijke aanpassing van het abonnementstarief is voor gemeenten een stap in de goede richting. Maar het is niet genoeg. Gemeenten willen een eerlijker eigen bijdrageregeling voor huishoudelijke hulp, woonvoorzieningen én hulpmiddelen. Bovendien ontbreekt in het Regeerakkoord de vertaling naar het rechte trekken van de bijbehorende financiële compensatie aan gemeenten. Er is enkel voorzien in uitvoeringskosten voor het CAK (10 mln). En er is al sprake van een grote ongedekte rekening. De aanzuigende werking was op basis van de gezamenlijke monitor van Rijk en gemeenten over 2020 al becijferd op 330 mln. Met een gedeeltelijke compensatie aan gemeenten van 160 mln bedroeg het financieel tekort over 2020 dus 170 mln. Voor 2022 is deze rekening opgelopen naar 260 mln, een fors tekort dat gemeenten nu in hun (Wmo-) begroting moeten opvangen. Het uitgangspunt blijft voor ons, conform artikel 108.3 Gemeentewet, dat gemeenten volledig gecompenseerd worden voor de meerkosten van het abonnementstarief. Wij roepen u op er bij de staatssecretaris en het Kabinet op aan te dringen dat deze compensatie alsnog in de Voorjaarsnota 2022 wordt geregeld. Zonder het vereffenen van die rekening zijn gemeenten gewoonweg niet in een volwaardige positie om als medeoverheid uitvoering te geven aan de ambities in dit Regeerakkoord.